

Samenwerkende Academische Netwerken Ouderenzorg (SANO)

Science Practitioner; vliegwiel voor verbinden praktijk en wetenschap binnen UKON

✉ [Marlies van Kordelaar](#), E. van Buuren, M. Koning, K. Drost, S. Ranke, Raymond Koopmans

Wetenschappelijke kennis ontwikkelen is één van de kerntaken van het Universitair Kennisnetwerk Ouderenzorg Nijmegen (UKON), maar vervolgens moet deze kennis zijn weg vinden naar de praktijk. UKON heeft in de afgelopen jaren veel aandacht besteed aan onderzoek¹ naar bevorderende en belemmerende factoren van implementatie. Ook is er aandacht voor de ontwikkeling van kennisproducten² zoals E-learnings, zorgprogramma's en toolboxes. Een cultuur waarin zorgmedewerkers nieuwsgierig zijn, continu blijven leren en op zoek gaan naar nieuwe kennis is de beste voedingsbodem voor uiteindelijke toepassing van de meest recente kennis. Dit noemen wij ook wel een Evidence-Based-Practice-(EBP) cultuur: kwaliteit van zorg bieden door het nemen van beslissingen gebaseerd op 1) bewijs uit onderzoek 2) wensen en voorkeuren van cliënt en naasten 3) professionele expertise en ten slotte 4) aanwezige kennis in de lokale context.³ UKON streeft ernaar deze cultuur te realiseren bij de 15 langdurige zorgorganisaties die onderdeel zijn van het netwerk.

Science Practitioner als duo-functie

Om de EBP-cultuur in de zorgorganisaties te stimuleren is twee jaar geleden de Science Practitioner (SP) geïntroduceerd. De SP is een (minimaal) master-opgeleide professional, reeds werkzaam in de zorgorganisatie, die voor één dag in de week de functie van SP vervult naast het reguliere werk. In sommige gevallen is het een post-doc onderzoeker van UKON die het reguliere onderzoekswerk combineert met één dag in de week SP in een zorgorganisatie. Deze zogenaamde duo-functie vormt een belangrijke schakel (linking pin) tussen de zorgorganisatie en het UKON. De belangrijkste opdracht voor de SP: het verbinden van de praktijk met wetenschap. In dit artikel delen wij de eerste ervaringen en ambities voor de toekomst.

In 2020 werken er 16 Science Practitioners in 14 zorgorganisaties. De SP is onderdeel van de lokale UKON- of wetenschaps- commissie en vóór start van de SP dient de voorzitter van de lokale commissie een plan van aanpak in voor de inzet van de SP bij UKON. Het plan van aanpak kan per zorgorganisatie verschillen afhankelijk van de visie en ambitie

Achtergronden SP (16 SP in 14 zorgorganisaties in 2020)	
Master opgeleide professionals (11x)	(Geriatric) Fysiotherapeut (5 x) GZ-psycholoog (2 x, waarvan 1 ook promovendus) Ergotherapeut Verpleegkundig Specialist Gezondheidswetenschapper Klinisch epidemioloog
Gepromoveerde professionals (2x)	Geestelijk verzorger
Post-doc onderzoekers van UKON (3x)	Verplegingswetenschapper (2x) Bewegingswetenschapper

Vliegwiel, verbinder, netwerker, facilitator

De SP heeft twee belangrijke taken:

1. Het herkennen en ophalen van kennis- of onderzoeksvragen uit de praktijk en stimuleren van praktijkgericht onderzoek.
2. Stimuleren van verspreiden van kennis en implementatie van onderzoeksresultaten in de praktijk

De SP werkt als een vliegwiel in de zorgorganisatie. Het is niet de bedoeling dat de SP zelf onderzoek uitvoert, maar collega's faciliteert bij: het formuleren van een onderzoeksvraag aan de hand van een praktijkprobleem, het schrijven van een onderzoeksvoorstel of contact legt met de hogeschool om HBO/Master studenten te werven. De SP is een netwerker en verbindt zorgmedewerkers, professionals, onderzoekers en docenten met elkaar. Daarnaast signaleert de SP belemmeringen en mogelijkheden om te kunnen bouwen aan een EBP-cultuur en adviseert vervolgens management en bestuurders. De SP acteert in de breedte van de zorgorganisatie en door alle lagen heen.

De beschrijving van de kennismakelaar door Bornbaum et al. (2015)¹ komt overeen met de rol van de SP zoals we die bij UKON ontwikkelen. Bornbaum beschrijft de rol van een kennismakelaar op basis van drie domeinen: 1) kennismanagement 2) verbindingen leggen en uitwisselen tussen personen en organisaties en 3) versterken van competenties van collega's. Binnen deze drie domeinen kan de kennismakelaar verschillende activiteiten ontplooiën. Deze indeling biedt de SP een theoretische achtergrond voor het evalueren van de rol van de SP in de zorgorganisatie en in het netwerk. Margot Barry, promovendus bij de Hogeschool Arnhem Nijmegen, doet onderzoek naar professionals in duobanen, zoals de SP. In een deelstudie heeft zij, specifiek voor de SP van UKON, een evaluatietool ontwikkeld. In het najaar 2020 worden de eerste resultaten aan de hand van deze tool verwacht.

"Ik merkte bij mijn collega's dat ze graag willen leren zich willen blijven ontwikkelen. Maar hoe creëer je een omgeving die uitdaagt en je stimuleert op je eigen vakgebied? De eerste periode als SP heb ik mij daarom geconcentreerd op hoe ik beweging van kennis in de organisatie kan krijgen en hoe collega's hier zelf aan kunnen bijdragen om te helpen het vuurtje aan te wakkeren."

Science Practitioner community

Eén van de bevindingen in de literatuurstudie van Margot Barry (2019),² is dat professionals in duobanen het gevoel hebben niet meer bij één van de groepen te horen die ze vertegenwoordigen. UKON ondersteunt de SP door te bouwen aan een SP-community, zodat een gezamenlijk leer- en ontwikkelproces ontstaat. Hiervoor worden werkbijeenkomsten (uitwisselen, intervisie, inspiratie), en een digitaal platform (learning space) ingezet. Daarnaast wordt een meer ervaren SP aan een net startende SP gekoppeld.

“De functie van Science Practitioner is echt pionieren. Bouwen aan een netwerk van mensen die ik om input en advies kan vragen, zo weet ik wetenschappelijke inzichten te vinden, waarna ik dit vertaal naar praktijk. Wat voor mij voorop staat, is dat verandering vanaf de werkvloer aangevlogen moet worden.”

Eerste ervaringen

De SP is een nieuwe functie in de zorgorganisaties en het vraagt tijd om deze bekend te maken en vorm te geven. Na de introductie- en oriëntatiefase heeft elke SP een breed palet aan verzamelde praktijkvragen. Daardoor ontstaan voldoende mogelijkheden om de EBP-cultuur een impuls te geven. De kunst is om binnen de zorgorganisatie goed af te stemmen waar de prioriteiten liggen. Voorbeelden van activiteiten die de SP ontplooit:

1. Formuleren van visie op wetenschap, onderzoek en innovatie;
2. Organiseren van bijeenkomsten en inspiratiesessies om kennis te laten bewegen in de organisatie zoals kenniscafé's, EBP-café's, symposia;
3. Verzamelen van praktijkvragen in de organisatie en samenbrengen op netwerkniveau;
4. Ontwikkelen lokale onderzoek agenda;
5. Onderzoeksvoorstellen beoordelen en pré-advies geven aan wetenschapscommissie;
6. Starten van estafette onderzoek; onderzoeksvragen worden verdeeld in deelvragen. Iedere deelvraag wordt door een student beantwoord. De studenten bouwen voort op elkaars onderzoek, waardoor een estafette-onderzoek ontstaat;
7. EBP introduceren bij managementteams en zorgteams;
8. (Blijven) werken aan verbetering in zorg en behandeling met de methodiek Practice Development.

Enkele zorgorganisaties zijn, na de eerste ervaring met de SP, zodanig enthousiast over de functie dat zij de uren van de SP hebben uitgebreid. Ook ontstaan er duo-functies waarbij twee medewerkers een SP-rol vervullen en is zelfs bij één zorgorganisatie een fulltime SP aangesteld.

“Science Practitioners brengen de wetenschap dichterbij de alledaagse praktijk. Mijn persoonlijke drijfveer? Professionals in hun ontwikkelingsproces steunen en stimuleren. Zo goed als ik kan. De zorg verdient dat!”

Toekomstige ambities

In de eerste twee jaar hebben de SP op meerdere manieren laten zien dat zij in de eigen zorgorganisatie en in het netwerk een steeds belangrijkere rol vervullen in het verbinden van

praktijk met wetenschap. Ze zijn de oren en ogen in de zorgorganisaties en hebben een sterk verbindende en aanjagende rol. De balans vinden tussen de rol van professional en science practitioner vraagt soms wel veel. Het is belangrijk de van nature aanwezige ambitie en drive van de SP te koesteren. Aan de hand van de ingevulde tool gaan we in 2020 de opbrengsten van de SP in de organisaties en in het netwerk analyseren en beschrijven in een wetenschappelijk artikel. Voor UKON is al wel duidelijk dat de SP onmisbaar is voor een duurzame kennisinfrastructuur van het netwerk.

Dit is een bijdrage van het UKON Nijmegen en de Samenwerkende Academische Netwerken Ouderenzorg (SANO) van het UNO-VUmc, een samenwerkingsverband van het Amsterdam UMC en vierentwintig zorgorganisaties verspreid over Nederland. De academische netwerken ouderenzorg vormen een belangrijke brug tussen wetenschappelijk onderzoek en de zorgpraktijk: onderzoekers werken samen met professionals uit de ouderenzorg aan (zorg)innovaties en nieuwe kennis. Andere academische netwerken ouderenzorg zijn die van Groningen (UNO-UMCG), Leiden (UNC-ZH), Maastricht (AWO-ZL) en Tilburg (Tranzo).

Auteurs

M. van Kordelaar MSc, netwerkmanager UKON, Radboudumc Nijmegen

E. van Buuren MSc, science practitioner en logopedist, de Waalboog Nijmegen

M. Koning MSc, science practitioner en geriatrie fysiotherapeut, Zorgcentra de Betuwe Culemborg

Drs. K. Drost, science practitioner, tanteLouise Bergen op Zoom

S. Ranke MSc, netwerkcoördinator UKON, Radboudumc Nijmegen

Prof. dr. R.T.C.M. Koopmans, hoogleraar ouderengeneeskunde, Radboudumc Nijmegen

Literatuur

1. Leontjevas R, Gerritsen DL, Koopmans RT, Smalbrugge M, Vernooij-Dassen MJ. Process evaluation to explore internal and external validity of the "Act in Case of Depression" care program in nursing homes. *J Am Med Dir Assoc.* 2012;13(5):488.e1-488.e4888. Gerritsen DL, de Vries E, Smalbrugge M, et al. Implementing a multidisciplinary psychotropic medication review among nursing home residents with dementia: a process evaluation [published online ahead of print, 2019 Aug 27]. *Int Psychogeriatr.* 2019;1-13. Groot Kormelinck CM, Janus SIM, Smalbrugge M, Gerritsen DL, Zuidema SU. Systematic review on barriers and facilitators of complex interventions for residents with dementia in long-term care [published online ahead of print, 2020 Feb 7]. *Int Psychogeriatr.* 2020;1-17.
2. www.ukonnetwerk.nl/tools
3. Handboek EBP voor zorgteams in verpleeghuizen (2019).
<https://www.ukonnetwerk.nl/tools/evidence/>
4. Bornbaum, C. Komar, K. Peirson, L. Rosella, L. Exploring the function and effectiveness of knowledge brokers as facilitators of knowledge transition in health-related settings: a systematic review and thematic analysis. *Implementation Science* (2015) 10-162.
5. Barry, M. de Groot, E., Baggen, Y., Smalbrugge, M. Moolenaar, N. Bartelink, M., Damoiseaux, R. Scherpbier, N. Kluijtmans, M. Understanding broker role of clinician-scientist: A realist review on how they link research and Practice. (2019-10-01). *Academic Medicine*, 94(10).